

Vanhanmaan miehen mietelmiä ja havainnoita

Kirj. T. Tainio

Mitä sinä tiedät kun oot vasta vanhasta maasta tullut.

Tavallinen iskulause

Kovin ristiriitaiset ovat ne tunteet ja vaikutelmat, mitä tämä maa oloineen ja laitoksineen synnyttää vasta vanhasta maasta tulleen mielessä, jollei nim. heti joudu, kuten joku tavaralaatikko, kuletetuksi jollekin pikku paikkakunnalle, ehdimättä ja ymmärtämättä mitään ympärilleen katsella. Huomaa tosiaankin heti joutuneensa uuteen maailmaan, missä vallitsee kokonaan toisellaiset olosuhteet kuin esim. Pohjois-Euroopassa ja missä elämänarvot ovat arvioidut tavalla, johon ei ole tottunut. Totta kyllä että raha määrää ja määrittelee sängen paljo Euroopassakin, mutta ei sentään osaksikaan niin yksinomaisesti kuin täällä. Siellä raha ja sen hankinta on enemmän keino jonkun päämäärän saavuttamiseksi, mutta täällä se näyttää olevan oma päämääränsä tahi jos se on keino, niin sen päämäärä on tavattoman korkealla: yksinvallan ja tyranniuden hankkiminen yli koko yhteiskunnan.

Ensimmäinen vaikutte, mikä täällä kaikista voimakkaimpana pistää silmiin on suunnaton

yksityinen rikkaus.

Se ei tietenkään esiinny valtavana rahakasoina, vaan tehtynä työnä, ja sen rinnalla koko maan rahavarat ovat pieni mitättömyys. Tietysti jokainen miljoonakaupunki Euroopassakin hämmästyttää rakennustensa paljoudella ja loistol-

la ja edustavathan nekin suunnattomia rikkauksia, mutta sittenkin vaikuttaa yhdysvaltalainen suurkaupunki toisin, kun tietää, että sellaisetkin laitokset, jotka Euroopassa ovat säännöllisesti kunnallisoimaisuutta, kuten raitiotiet, kaasu- ja sähkötehtaat valaistuslaitoksinen, sillat ja tunnelit, ovat täällä yksityisten hallussa, puhumattakaan laajasta ja tiheästä rautatieverkosta. Sellaista valtaa ja nytkemismahdollisuutta, mitä näiden laitosten yksityisomistus merkitsee, ei sentään Euroopassa uskalleta eikä sallita jättää yksityisten haltuun. — Se merkitsee kaikessa yksinkertaisuudessaan sitä, että kansanvalta siellä "vanhassa maassa" on paljoa todellisempi ja vaikuttavampi, kuin täällä, missä siitä niin paljo huudetaan. Täällä ei olla käsittävinään sitä, että ne, jotka kaikkia noita laitoksia hallitsevat — ja ne kaikki ovat useimmiten samojen miesten vallassa — ovat itse asiassa koko yhteiskunnan valtiaita, suurivaltaisempia kuin euroopalaiset ruhtinaat, kuninkaat ja keisarit.

Yhdysvaltain koko kansallisoimaisuus oli v. 1912 virallisen tilaston mukaan 187,739,000,000 dollaria eli keskimäärin \$1,836 jokaiselta henkeä kohti. Se on kasvanut 60 vuodessa asukasta kohti kuusikertaisesti. Ja kuitenkin tiedämme, että koko maan enemmistön taloudellinen asema on näiden vuosikymmenien kuluessa huonontunut,

joten koko lisäys on tullut yksinomaan kapitalistiluokan hyväksi.

Kuinka suuri on trustien osuus koko kansallisomaisuudesta, siitä ei virallinen tilasto mitään tiedä, mutta se tietää kuitenkin kertoa, että Yhdysvalloissa on

20 henkilöä, joilla on vuosituloja yli \$10,000,000.

100 henkilöä, joilla on vuosituloja 1,000,000—\$10,000,000.

500 henkilöä, joilla on vuosituloja 500,000—\$1,000,000.

Tiedetään myöskin, että on perheitä, joiden omaisuus arvioidaan 1,000,000,000 (amerikalaisen sanontatavan mukaan: biljoona) dollaria ja joiden vuositulot ovat yli 100,000,000 dollaria. Vieläkin tiedetään, että meillä on 40 perhettä, joiden omaisuus nousee 50,000,000—200,000,000 dollariin ja noin 380 perhettä, joiden omaisuus vaihtelee \$12,000,000:sta—\$50,000,000:naan. Sitte vielä on 2,700 köyhempää miljonääriä, joilla on omaisuutta ainoastaan 3,000,000—12,000,000 dollariin. Siihen nähden, että nämä numerot on saatu Yhdysvaltain rahavirastosta, täytyy niitä pitää liian alhaisina, sillä onhan tunnettua, miten suurpohatat kaikin keinoin koettavat salata omaisuutensa suuruutta, päästäkseen maksamasta sen todellisen arvon mukaista veroa. — Näitten haltuun on joutunut Yhdysvaltain kansallisomaisuus ja nämä sen perusteella ovat tämän suuren ja rikkaan maan isäntiä ja hallitsevat tätä satamilljoonaista kausaa itsevaltiaammin kuin ennen aikaan itämaiden tyrannit. Tosin he sallivat alamaistensa vielä puhua tai kirjottaa miltei vapaasti, mutta heillä on keinot käsisään estää alamaisiaan kuulemasta ja lukemasta mitään sellaista, mikä olisi heidän hallitukselleen ja valtalleen vahingollista.

Niin suuri

yhteiskunnallinen vaara

kuin onkin tällaisten jättiläisrikkauksien kasaantumisesta yksiiin käsiin, voisi ehkä valtiovalta niiden turmiollista vaikutusta heikentää, jos ne olisivat sillä tavalla hajallaan, kuin tilasto osoittaa. Mutta kun ne todellisuudessa ovat liittoutuneet ja yhtyneet muutamain harvoin hallittaviksi, niin muodostavat ne mahdin, mikä on voimakkaampi kuin yksityisomistukseen perustuva valtio, olkoonpa sen hallitusmuoto sitte millainen tahansa tai sen johtomiehet kuinka siveellisiä, lahjakkaita ja tarmokkaita hyvänsä. Nämä rikkaudet — ainakin toistaiseksi — muodostavat sanomalehtiensä kautta "yleisen mieliteen" ja hallitsevat sitä.

Kuten tiedetään, on tämän maan tuotanto, liikenne ja kauppa trustien hallussa. Ne tosin eivät vielä omista nimellisesti jokaista tehdasta, mutta yksityinen yritteliäisyys trustin ulkopuolella on sallittu ainoastaan ehdollisesti, ulkopuolella olijat eivät saa missään muodossa kilpailla trustin kanssa. Jos ken yrittäisi sitä, niin hänet ehdottomasti ja nopeasti kukistettaisiin. Todellinen isäntävalta on trusteilla. Vaikeata on käsittää mitä kaikkea sellainen rajaton tuotannon, liikenteen ja kaupan isännöisyys muutamain harvoin hallussa merkitsee näin suuressa ja rikkaassa maassa, missä teollisuustuotannon vuotuisen arvo tekee noin 25,000,000,000 dollaria ja maanviljelystuotteiden 10,000,000,000 dollaria.

Tärkeimpäin trustien yhteinen pääoma arvioitiin v. 1904 yli 20,000,000,000 dollarin. Neljässä vuodessa laskettiin sen lisääntyneen enemmällä kuin 11,000,000,000:lla dollarilla, joten se oli v. 1908 lähes 32,000,000,000 dollaria. Jos kehitys samaan suuntaan on kulkenut edelleen yhtä nopeasti — ja miksi-

käs ei olisi? — niin nyt olisi trustien pääomat noin 60,000,000,000 dollaria, vieläpä paljoa enemmänkin, sillä näihin summiin ei ole vielä laskettu pankkien, vakuutuslaitosten eikä kiinteistölaitosten pääomia — nekin joku 10,000 miljoonaa — joita kuitenkin samat miehet hallitsevat.

Kuusikymmentätuhatta miljoonaa dollaria on käsittämättömän suuri summa, sitä ei sinänsä jaksa mielessään ajatella. Jos se summa olisi laskettava taalan rahoissa ja ehtisi laskea taalan sekunnissa, niin kestäisi sitä laskea 1902 vuotta, vaikka laskisi yötä päivää yhtä kyytiä. Kristuksen kuoleman jälkeen ei siis ole kulunut niin monta sekuntia, kuin siinä summassa on taaloja!

Kun kullalla kuormitettu aasi pääsee korkeimmankin vuoren ylitse ja kun jokaisen ihmisen voi ostaa, kun vaan hinnan tietää, niin siinä on summa, minkä koroista pienen pieni osa riittää lahjomaan koko yhdysvaltalaisen virkakoneiston, lukuunottamatta sitä seikkaa, että näiden rikkauksien hallitsijat pystyvät harjottamaan niin voimakasta puristusta, että sen painon alle musertuu ken hyvänsä, tarvitsematta käyttäen yhtään senttiä vastustajain nitistämiseksi. Tuon summan huikea, käsittämätön suuruus ja se tapa, millä sitä käytetään, antaa vastauksen kaikkiin niihin moninlaisiin ihmetteleviin kysymyksiin, joita muukalainen tulee tehneeksi tämän kansan yhteiskunnallisiin olosuhteisiin nähden, joiden täytyy kummastuttaa ketä tahansa, ken ei tunne tšekäläisen trustijärjestelmän nykyisin vastustamatonta voimaa.

Jokainen trusti sinänsä, mikä pääsee täydelleen hallitsemaan mitä tuotanto- tai liikennealaa tahansa, on yhteiskunnalle vaarallinen.

Mutta kuinka suureksi vaara kasvaakaan, kun tiedämme, että trustit ovat trustituneet vielä keskenäänkin, että samat miehet ovat osallisina niissä melkein kaikissa, että yksien samojen miesten käsissä on rautatiet, raitiotiet, lennätinlinjat, kivihiihi, rauta, teräs, kupari, öljy, vilja, tupakka, liha, kaivokset, sähkö, kaasu, villa, pumpuli, vakuutuslaitokset, kiinteistöt, vaatetavarat, jalkineet, visky, ravintotarpeet ja vielä pankitkin. Näitä kaikkia hallitsee 60—70 miestä, joilla on yhteensä 1600—2000 paikkaa hallussaan trustien ja rahalaitosten johtokunnissa ja hallinnoissa. Ja vielä nämä raharuhtinaat ovat kahden suurmahdin, Rockefellerin ja Morganin, vasalleja. Nuo kaksi suurtimeä, jotka ovat keskenään ei ainoastaan sovinnossa vaan liittosakin — Rockefellerin seinällä on Morganin kuva — ne hallitsevat ylinnä kaikkea. Ei ole vielä milloinkaan maailman historiassa nähty sellaista kukkoparia samalla tunkiolla! Ja siinä ne kukkoilevat, kunnes sosialismi ne siitä karkoittaa.

Vertailun vuoksi voinee tässä yhteydessä mainita, että kaikkien Euroopan keisarien ja kuninkaitten vuosipalkat yhteensä tekevät noin 35,000,000 dollaria. — Köyhiä ovat, poloset, meidän keisariemme rinnalla! Rockefeller yksinään piittaa heille kaikille kolminkertaisesti!

Suunnattoman rikkauksien keskittymisen vastakohtana on tietysti yhtä suunnaton

joukkoköyhyys.

Kun rikkaudet esiintyvät ainoastaan suoritettuna työnä tai järjestö-
mästi tuhlaavana ylellisyytenä ja sen todellinen suuruus täytyy etsiä tietoonsa tilastokirjoista samoin kuin sen syntymahdollisuudet tälle

maalle ominaisista tuotanto- ja riistotavoista, tapaa sitävastoin joukkoköyhyyden suoranaisena, räikeänä ja alastomana. Tosin köyhyys on luonteeltaan kaino ja häveliäs, ei se esiinny suurilla liikekaduilla tai kulkuväylillä, se piilottelee ja sitä viranomaisetkin piilottelevat, ettei se loukkaisi niiden hienostuneita aisteja, jotka näiden köyhien osan ovat riistäneet. Mutta poiketessaan vähä syrjemmälle rikkaitten kulkupaikoilta tuleekin vastaan varsinaiset köyhälistökorttelit, joissa ikkunoista kaduille tunkeva löyhkä jo ilmasee, millaiset olosuhteet vallitsevat kolkkojen seinien sisällä. Kaduilla maieksivat työttömät ryysyläiset ja siinä kirmailevat alastomat nälistyneet lapsukaiset hävyttömäne katseineen ja ruokottominepuheineen ovat merkinä siitä, mitä rikkauksien kerääntyminen yksin käsiin merkitsee näille pohjimmaisille. Vieläpä melkein kolkkompi on kuva, kun toisinaan tapaa useita satoja miehiä ja naisia seisoskelevan "leipälinjalla" odottamassa vuoroaan saadakseen palasen leipää tai tilkan huonoa perunakeittoa jonkun hyväntekeväisyisyhdistyksen sitä varten perustamasta avustuspaikasta. Ja jos ken uskaltaa pistäytyä pimeänä, sateisena ja kolkkona joulukuun yönä johonkin New Yorkiin, Bostoniin, Chicagon tai minkä suurkaupungin puistoihin tahansa, nim. sellaisiin puistoihin, joita ei yöksi suljeta, niin siellä tapaa penkeillä tai pensakoissa paljaalla kostealla maalla torkkumassa kodittomia miehiä, jopa naisiakin, joilla ei ole mihin yöksi päänsä kallistaisi. "Ketuilla on luolansa ja taivaan linnuilla pesänsä", mutta näillä rikkauksien luojilla ei ole.

Totta kyllä, että tällainen kurjuus kohtaa ainoastaan työttömiä, mutta milloinkapas ei täällä työttö-

myyttä olisi. Viime talvena esim. oli Yhdysvalloissa varmasti yli

kuusi miljoonaa työtöntä,

eli lähes kolmasosa kaikista palkkатыöläisistä.

Työttömyys on alituinen ilmiö Yhdysvalloissa ja myöskin valtavampi kuin ehkä missään muualla. Se on teollisuuden kehityksen seuraus ja lisääntyy yhä samassa suhteessa kuin teollisuus kasvaa ja tekniikka kehittyy. Kun ennakolta voi osapuilleen laskea, menneiden vuosien tilaston perusteella, niin teollisuuden kehityksen kuin maahan tulvaavan siirtolaismääränkin, voi myöskin joltisellakin varmuudella ennustaa että parinkymmenen vuoden kuluttua on täällä sellaisia pulakausia, jolloin työttömien lukumäärä nousee melkoisesti toiselle kymmenelle miljoonalle, mutta silloinpa se onkin jo saavuttanut sellaisen huipun ja voiman, joka ehkä lakasee pois koko nykyisen riistojärjestelmän, sillä tuskimpa vaan kymmenet miljoonat ihmiset suostuvat kärsimään nälkää ja puutetta keskellä mitä suuremmosimpia rikkauksia. "Jollei yhteiskunta hävitä työttömyyttä, niin työttömyys hävittää yhteiskunnan", on sanottu ja kylläpä kai se paikkansa pitääkin. Epäilyksenalaista kuitenkin on, onko nykyisellä keinotteluyhteiskunnalla halua tai kykyä työttömyyden hävittämiseen tai edes sen seurausten lievittämiseen.

Työttömyyden aikaansaama palkkojen hukka lasketaan Yhdysvalloissa tavallisina vuosina tekevän 1,000,000,000 dollaria.

Vaikka työväestön elintaso Yhdysvalloissa onkin vielä nykyisin korkeampi, s. o. äärimmilleen kehittynyt joukkokurjuus pienempi, kuin esim. Englannissa, Suomessa tai Etelä-Euroopan maissa, niin he-

rättää täällä kuitenkin erikoista huomiota se ihmeteltävä seikka, että kun muualla työläisten elintaso ylipäänsä on kohoamaan päin, niin täällä

elintaso alenee.

Palkkain kohoaminen on hitaampaa kuin elintarpeitten hintain nousu, joten ennen pitkää Euroopan ja Yhdysvaltain työläisten elinehdot tapaavat toisensa, tasottuvat samalaisiksi. Siihen suuntaan vaikuttaa osaltaan kulkuliikkeen nopeus ja verrattain halpahintaset laivapiletit, mutta vielä enemmän amerikalainen trustijärjestelmä, joka jo on kehittynyt niin yleiseksi ja voimakkaaksi, että se kykenee määräämään kaikkien elintarpeitten hinnat.

Vaikkakin kaikkien tavaroiden tuotantokustannukset alenemistaan alenevat, niin siitä huolimatta melkein kaikkien elintarpeitten hinnat kohoamistaan kohoavat. Siinä näkyy trustin vaikutus. Jos kilpailua olisi, niin hinnat laskisivat samassa suhteessa kuin tuotantokustannuksetkin, mutta kun trustit ovat lopettaneet kilpailun, niin tuotantohinnoilla ei ole enää mitään vaikutusta myyntihintoihin.

Esimerkkinä vähittäismyyntihintojen kohoamisesta voi esittää, että vuodesta 1900 vuoteen 1910 kohosivat erinäisten raintoaineiden hinnat seuraavasti:

Siankyljet 73%, vehnä jauhot 53, ruisjauhot 38%, meijerivoi 46%, sokeri 12%, siirappi 20%, maissi jauhot 56%, riisi 25%, tuoreet munat 133%, rasva 109%, juusto 25%. Jos vertailee 1910 vuoden hintoja 1890:n vuoden hintoihin, niin kohoaminen on hämmästyttä-

vä: erilaiset paistilihat 153—199%, rasva 154%, kanat 158%, vehnä 133%, maissi 160%, munat 162%, meijerivoi 147%, perunat 168%, hieno sokeri 108%, maito 136%. Ja jälkeen v. 1910 on hintain kohoaminen jatkunut samalla tavalla.

Tunnettuaahan on, että Yhdysvaltain teollisuustuotteita myydään Euroopaan paljoo halvemmalla kuin täällä, jopa toisinaan niin halvalla, että niitä myydään Euroopassa halvemmalla kuin täällä. Amerikalainen viljakin on säännöllisesti halvempaa Euroopassa kuin täällä, samoin kuin sokerikin, minke hinta täällä on 75% kalliimpi kuin Euroopassa myytäessä. — Trustit siis määräävät hinnat ja määräävät ne niin tarkoin, että jos jollekin paikkakunnalle syystä tai toisesta palkat kohoavat, niin heti sen jälkeen kohoaa myös elintarpeitten hinta. Palkkojen kohoaminen ei siis merkitse elintason kohoamista.

Palkat kohosivat virallisen tilaston mukaan vuoteen 1907 asti josta kuinkin elintarpeitten hintojen mukaisesti, mutta sitte syntyi lamaanus, jopa aleneminenkin, ja vuosina 1907—12 ovat union miesten palkat kohonneet ainoastaan 12%, kun sitä vastoin elintarpeitten hinnat samalla aikaa kohosivat 22%, joten unionmiestenkin palkkojen ostokyky aleni 10%. Järjestymätömäin palkat eivät ole sen jälkeen laisinkaan kohonneet, jopa paikoin laskeneetkin, joten palkat unionien ulkopuolella elintarpeitten hintoihin verraten ovat laskeneet yli 22%. Ja kuitenkin kuuluu järjestöihin ainoastaan pieni vähemmistö Yhdysvaltain palkkatyöläisistä.

Jatk.